

Bestuurlijke opdracht Verkenning Strategische agenda Zuid-Hollandse Eilanden

Bestuurlijk opdrachtgevers: Adri Bom-Lemstra

--

Datum vaststelling in GS: 16-02-2021

A. Context van de opdracht

Voorgeschiedenis

De provincie heeft met de gemeenten Goeree-Overflakkee en Hoeksche Waard gewerkt aan gebiedsprogramma's. Voor Goeree-Overflakkee is dit acht jaar geleden opgestart en voor de Hoeksche Waard vier jaar geleden. Bij de start van de gebiedsprogramma's werd in beide gemeenten toegewerkt naar een fusie. De looptijd van de laatste gebiedsprogramma's was van 2017 – 2020. Bij de start van de programma's was afgesproken dat er voor beide programma's een evaluatie zou plaatsvinden. Dit is inmiddels afgerond. De conclusie van de evaluaties is dat de gebiedsprogramma's goed gewerkt hebben, dat projecten sneller zijn uitgevoerd, dat de contacten tussen provincie en beide gemeenten sterk verbeterd zijn en dat een vervolg zeer gewenst is.

Begin 2020 is er een samenwerking gestart tussen de gemeenten Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en de gemeenten op Voorne-Putten. Dit heeft geresulteerd in een regiodeal met het Rijk. De provincie is ambtelijk betrokken geweest bij de opstelling van de aanvraag voor de regiodeal en heeft deze ondersteund. De provincie neemt deel aan ambtelijke werkgroepen en aan de stuurgroep regiodeal. De onderwerpen waarop de regiodeal betrekking heeft zijn: agrifood, landschap en toerisme, duurzaamheid (circulaire economie en waterstof), en onderwijs & arbeidsmarkt.

Aanleiding

Ondanks dat de provincie de regiodeal niet mede heeft ingediend en -ondertekend, hebben GS op 19 mei 2020 een brief aan de gemeenten Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en de vier gemeenten op Voorne Putten gestuurd, waarin GS aangeven de intentie te hebben om de samenwerking met de drie eilanden op strategisch niveau te willen versterken. Tijdens het bestuurlijke startoverleg over de regiodeal op 17 juni 2020, waarbij de burgemeesters en wethouders van de betreffende gemeenten aanwezig waren, heeft de CdK deze intentie bevestigd. Er komt een groot aantal transitieopgaven op gemeenten af zoals duurzame mobiliteit, schone energie, versterken natuur, bevorderen van een veilige en gezonde leefomgeving. Waar de opgaven van het gebied samenvallen met de opgaven uit het provinciale coalitieakkoord, is samenwerking meer dan wenselijk. De provincie en gemeenten kunnen samen onderzoeken hoe deze opgaven kunnen worden aangepakt.

Naar aanleiding van de evaluatie van het gebiedsprogramma Hoeksche Waard heeft de stuurgroep Hoeksche Waard op 9 oktober 2020 aangegeven een vervolg te willen geven aan het gebiedsprogramma. Daarnaast heeft de stuurgroep kenbaar gemaakt om aanvullend op de regiodeal de samenwerking met de eilanden te willen versterken door een verkenning te starten naar een strategische agenda. De bestuurders van Goeree-Overflakkee reageerden tijdens de stuurgroep van 9 december 2020 eveneens positief en willen graag een verkenning starten. De wethouder van de gemeente gaf aan het gebiedsprogramma, gelet op de behaalde successen en de ambtelijk en bestuurlijke korte lijnen, te willen continueren en in de verkenning naar de strategische agenda te willen bezien waar dossiers op strategisch, tactisch en operationeel niveau moeten worden belegd.

In 2018 is op Voorne-Putten een verkenning uitgevoerd met als doel in beeld te brengen wat de belangrijkste opgaven en kritische succesfactoren zijn, zodat de gemeenten zicht hebben waaraan gewerkt zou kunnen worden.

Uit de conclusie bleek dat de gemeenten eerst zelf de ruimte moesten krijgen om na te denken over hun bestuurlijke toekomst en de samenwerking op Voorne. Inmiddels is er een fusie gaande tussen de gemeenten op Voorne. De gemeenten op Voorne-Putten hebben tijdens het bestuurlijke overleg van 17 juni 2020 aangegeven dat zij de samenwerking met de andere eilanden willen verbreden. Dit willen zij doen door met de provincie te verkennen welke transitieopgaven een bovenregionale aanpak vragen. In tegenstelling tot Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee, is er nog geen gebiedsprogramma opgesteld voor de gemeenten op Voorne-Putten.

Probleemstelling

De drie eilanden hebben te maken met een aantal maatschappelijke ontwikkelingen en -vraagstukken die de economische vitaliteit en de leefbaarheid van de eilanden onder druk zetten. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan (lijst is niet limitatief):

- **Demografie:** Vergrijzing, ontgroening en gezinsverduunning. Het aantal gezinnen met een of meer gezinsleden onder de 55+ daalt sterk. Daarnaast stijgt het aantal inwoners van 75 jaar en ouder snel. Deze demografische trend heeft gevolgen voor beleidsterreinen als wonen, ruimte, onderwijs, zorg en werk. Zonder maatregelen ontstaat er bijvoorbeeld een verschraling van het winkelaanbod en neemt het niveau van de consumentenverzorging af. Daarnaast daalt de beroepsbevolking, met als gevolg dat er binnen afzienbare tijd capaciteit nodig is om invulling te geven aan openstaande vacatures. Naar verwachting zal de grootste woningbehoefte tussen 2030 en 2035 plaatsvinden. Dit vraagt om een goede afstemming tussen vraag en aanbod, zowel kwantitatief als kwalitatief, waarbij rekening gehouden dient te worden met de demografische ontwikkeling.
- **Mobiliteit:** Tijdens Corona is het wegennet ontlast door de toename van het online werken. Verwacht wordt dat deze trend zich na Corona voortzet. Dit leidt ertoe dat er meer behoefte is aan wonen (en thuiswerken) in een groene en gezonde leefomgeving en aan meer beweging buiten zoals bijvoorbeeld wandelen en fietsen. Een goed wandel en fietsnetwerk heeft een grote toegevoegde waarde voor de eilandbewoners.
Daarnaast speelt de herwaardering van de N57 (MIRT-project) voor Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee en het tijdelijk omleggen van de N57 ten tijde van het bouwen van een doorlaat in de Brouwersdam.
- **Bewustwording van klimaatverandering:** Er komt een toename van extremen. Door extreme neerslag neemt onder meer de kwetsbaarheid van gebouwen toe en kan de begaanbaarheid van de wegen worden aangetast. Wanneer er te weinig waterberging en groen in 'bebouwde' gebieden aanwezig is, kan hittestress ontstaan. Klimaatverandering heeft ook zijn weerslag op de landbouw en hoogwaterbescherming in het algemeen.
We zien een zeespiegelstijging die kwantitatieve en kwalitatieve wateropgaven met zich meebrengt. Om hierop te anticiperen wordt onder meer een doorlaat in de Brouwersdam gebouwd en een verkenning gedaan naar een Getijdecentrale in de Brouwersdam plus een Tidel Technology Center in de Grevelingendam.
- **Bewustwording van de energietransitie:** In 2050 moet Nederland van het gas af zijn. Dit vraagt een grote inspanning van publieke en private partijen. Er moeten slimme keuzes gemaakt worden waardoor verrommeling van het landschap zoveel mogelijk wordt tegengegaan.
- **Bewustwording van circulaire economie:** De provincie heeft, net als de regio's, als doel om in 2040 circulair te zijn door efficiënter gebruik te maken van duurzaam geproduceerde grondstoffen en nieuwe producten zoveel mogelijk circulair te ontwerpen.
- **Verduurzaming landbouw:** De eilanden zijn koploper op het gebied van duurzame, innovatieve landbouw. Tegelijkertijd is er in toenemende mate sprake van monocultuur, uitputting van de bodem en verlies van biodiversiteit. Het is daarom belangrijk dat de eilanden hun duurzame en innovatieve koppositie effectief weten te benutten.
- **Natuurkwaliteit staat onder druk (o.a. in de duinen):** de Natura 2000 doelstellingen moeten worden behaald en vergunningverlening voor ontwikkelingen moet weer mogelijk gemaakt worden. Een goede robuuste delta-natuur kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Ook verbetering van de waterkwaliteit door de aanleg van waternatuur valt hier onder.
- **De stikstofdepositie moet worden beperkt.** De gevolgen voor de natuur zijn desastreuus. Planten- en diersoorten verdwijnen door een overmaat aan stikstof. Alleen door de stikstofuitstoot omlaag te brengen kan de natuur in stand gehouden worden.

- Kwaliteiten van het landschap benutten: Verbetering van recreatieve voorzieningen, efficiënte vervoersverbindingen, het stimuleren van toerisme en het beleefbaar maken van de natuur dragen bij aan de lokale economie.

Als deze trends verder doorzetten en er niets verandert zullen de leefbaarheid en de identiteit van de eilanden verder onder druk komen te staan.

Op verschillende schaalniveaus wordt er gedeeltelijk samengewerkt met andere publieke en private partijen aan oplossingen. Het is echter niet effectief om enkel per eiland naar oplossingen te zoeken omdat er veel overlap in problematiek is en de massa per eiland in veel gevallen te beperkt is. Wanneer de opgaven gezamenlijk worden opgepakt kan de slagkracht vergroot worden waardoor sneller resultaten geboekt worden wat ten goede komt aan de leefbaarheid en vitaliteit. De provincie kan hierbij de uitgestoken hand bieden.

Naast bovengenoemde opgaven vraagt ook Covid-19 aandacht. De crisis heeft vergaande gevolgen voor nu en de langere termijn. In de verkenning zal hieraan aandacht besteed worden. Onderzocht wordt welke maatregelen op strategisch niveau genomen kunnen worden om de effecten te minimaliseren.

Doel van de opdracht

- Samen met het gebied uitvoeren van een verkenning naar een strategische agenda voor de Zuid-Hollandse eilanden. De thema's uit de regiodeal zullen onderdeel worden van deze strategische agenda. Daarbij is het doel om te verkennen welke opgaven zich (naast de thema's uit de regiodeal) lenen voor een bovenregionale aanpak.
- Verkennen op welke onderdelen er naast de strategische agenda nog behoefte is aan een vervolg op de eiland specifieke gebiedsprogramma's Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee.

Voor Voorne-Putten is er geen gebiedsprogramma. Dat betekent dat er verkend wordt of hieraan behoefte is en welke thema's en/of projecten deel uit kunnen maken van een gebiedsprogramma Voorne-Putten.

- Ten slotte wordt verkend of een mogelijke strategische agenda gekoppeld kan worden aan externe financiering (o.a. Rijk en Europa), waaronder mede begrepen een aanvraag in het kader van de middelen die het Rijk de beschikbaar stelt voor het Nationaal Groeifonds.

Het is niet de bedoeling dat er nieuwe bestuurlijke of ambtelijke overlegstructuren komen. Er wordt aangesloten bij lopende overleggen.

B. Afbakening van de inhoud en de samenwerking (max 1 A4)

Fase van de opdracht

In deze fase is sprake van analyse en beeldvorming. De provincie wil met de verkenning inzicht krijgen in de opgaven die zich lenen voor een bovenregionale aanpak.

Daarnaast wil de provincie inzicht krijgen in een mogelijk vervolg van de gebiedsprogramma's Goeree-Overflakkee en Hoeksche Waard. Voor Voorne-Putten moet duidelijk worden of voor deze gemeenten een gebiedsprogramma opgesteld gaat worden en welke thema's/projecten hiervan onderdeel worden.

De uitkomst van de verkenning wordt in mei 2021 besproken op bestuurlijk niveau. Tijdens dat overleg volgt een besluit over de haalbaarheid van een strategische agenda en een vervolg van de gebiedsprogramma's.

Op te leveren resultaat

Een verkenning naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een strategische agenda op het niveau van de Zuid-Hollandse eilanden en een verkenning naar gebiedsprogramma's op eilandniveau met als opzet en inhoud voor beide verkenningen:

- De aanleiding en probleemstelling
- De gevolgde processtappen
- De opbrengst van de ambtelijke en de bestuurlijke overleggen
- Voorzet voor de inhoud van een strategische agenda en gebiedsprogramma's
- Conclusie en advies voor het vervolgtraject

Relatie met andere provinciale opgaven

Programma Beter Bestuur

Op 22 september 2020 is het Programma Beter Bestuur door GS vastgesteld. Met het Programma Beter Bestuur zet Zuid-Holland in op overheden die visie en ambitie hebben en over voldoende realisatiekracht beschikken om de maatschappelijke opgaven aan te pakken (programmatisch Effectief en Presterend).

Onderdeel van deze programmatische lijn is dat we samen met enkele regio's/gebieden nagaan hoe we de slagkracht kunnen vergroten en resultaten versnellen.

Vanuit het programma Beter Bestuur wordt aandacht gevraagd voor de kansen van versterkte benutting van de samenwerking tussen de Zuid-Hollandse eilanden en omliggende gebieden (met name Zuidelijk Zuid-Holland, Zuid-Holland Zuid/Drechtsteden en Rotterdamse regio). Dat geldt ook voor samenwerking tussen de beide Regiodeals.

IBP Vitaal Platteland

In juli 2018 maakten het Rijk (minister LNV), het IPO, de Unie van Waterschappen en de VNG- afspraken om onderwerpen in het landelijk gebied gezamenlijk op te pakken: het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP). De Zuidwestelijke Delta is één van de 15 gebieden die in het IBP-VP zijn benoemd.

De Zuidwestelijke Delta is een ongeëerd aantrekkelijk, gevarieerd en historisch rijk gebied. Een van de meest vruchtbare landbouwgebieden ter wereld. Gekenmerkt door een dynamische natuur en veelzijdige waterrecreatie. Tegelijk wordt het gebied geconfronteerd met een aantal grote opgaven. In een dynamische agenda zijn veel kansrijke projecten verzameld en is een drietal broedplaatsen voor deze deelambities geïdentificeerd: Dit zijn volhoudbare landbouw, zoet water en genieten en beleven van de Delta.

Verduurzaming:

Circulair 2050

De doelstelling van de Rijksoverheid is om de Nederlandse economie in 2050 circulair te krijgen. De maatschappelijke impact hiervan zal groot zijn. Het is een proces waarin iedereen een eigen verantwoordelijkheid heeft: bedrijven, overheden, kennisinstellingen én inwoners.

Energie

De provincie werkt samen met de gemeenten aan een regionale energiestrategie en aan een transitievisie warmte. Goeree-Overflakkee en de Hoeksche Waard zijn beiden een eigen regio. Voorne-Putten maakt onderdeel uit van de MRDH

Klimaatadaptatie

De provincie werkt samen met de regio's aan een programma klimaatadaptatie. De drie eilanden hebben een eigen programma om te werken aan de klimaatdoelen die door nationaal en internationaal gesteld zijn.

Mobiliteit

Vanuit de provincie zijn er verschillende mobiliteitsprojecten op Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee. Zo wordt in Hoeksche Waard gewerkt aan een mobiliteitsagenda met als doel de bereikbaarheid te verbeteren.

Door de demografische ontwikkelingen blijft het niet mogelijk om in ieder dorp alle voorzieningen aan te bieden. Het is daarom belangrijk dat deze dorpen goed verbonden zijn met de grotere kernen waar deze voorzieningen wel aanwezig zijn. Daarnaast speelt verduurzaming van het netwerk, zoals op de N59 op Goeree-Overflakkee. Voorne-Putten valt onder de MRDH.

Corridor Rotterdam – Antwerpen

De Corridor Rotterdam-Antwerpen (CRA) is belangrijk als economische as tussen Vlaanderen en de Zuidelijke Randstad. De havens van beide steden zijn dragers van de Vlaams-Nederlandse economie. Goede verbindingen zijn onontbeerlijk. De positie en concurrentiekracht van het gebied rond de corridor Rotterdam - Antwerpen staat onder druk. Onder meer door een groeiende wereldbevolking die tot een verschuiving in de wereldhandel zal leiden. Ook door technologische ontwikkelingen en een steeds meer circulaire economie. Daarmee verandert de logistiek van goederenstromen en de daaraan gekoppelde werkgelegenheid. Inspelen op trends en bedreigingen is daarom absolute noodzaak.

NI Delta

NL Delta is een programma dat staat voor de ontwikkeling van natuur, economie en leefbaarheid in Biesbosch en Haringvliet. NL Delta is een ambitieus programma waarin overheden, organisaties en bewoners werken aan het behoud en de ontwikkeling van (natte) natuur en de beleving daarvan.

Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050

De Gebiedsagenda ZWD 2050 is, onder de paraplu van het Gebiedsoverleg ZWD en de Adviesgroep ZWD, tot stand gekomen in een samenwerking tussen Rijk (I&W, RWS), provincies, gemeenten, waterschappen en gebiedspartijen.

De Gebiedsagenda focust op de samenhang in de delta als geheel en heeft extra aandacht voor actuele thema's als klimaatverandering, duurzame energie en circulaire economie. In de Gebiedsagenda ZWD 2050 worden vijf handelingsperspectieven benoemd. Dit zijn:

- Sterke en aantrekkelijke kust
- Dynamische dijkzones
- Vitaal polder- en krekenlandschap
- Rijke platen, slikken en schorren
- Gezonde en verbonden zeearmen

De Gebiedsagenda ZWD 2050 is vastgesteld in het BO MIRT van 26 november 2020 en zal met de gebiedspartijen verder worden uitgewerkt.

Gebiedsgerichte aanpak stikstof Duinen-eilanden

Hieronder vallen heel Goeree-Overflakkee en de duinen van Westvoorne. Hier liggen stikstofgevoelige gebieden, bijvoorbeeld doordat zij dicht bij een weg liggen of omdat er veel agrarische bedrijven in de buurt zijn. Op deze locaties moeten we met elkaar aan de slag om de uitstoot en daarmee neerslag van stikstof tegen te gaan. Het Rijk heeft de provincies hiervoor de regie gegeven. Op dit moment werken we aan de invulling hiervan. Daarnaast zijn we met het Rijk in overleg over het nemen van bronmaatregelen. Dit zijn maatregelen die ervoor zorgen dat de uitstoot direct omlaaggaat.

Te betrekken externe partijen

De verkenning vindt plaats met publieke en private partijen in samenwerking met triple helix

Gemeenten Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee, Nissewaard, Westvoorne, Hellevoetsluis en Brielle

Vanaf februari tot en met maart 2021 volgen op ambtelijk niveau verkennende gesprekken van de provincie met ambtelijke vertegenwoordigers van deze gemeenten.

Waterschap Hollandse Delta

Aangezien een aantal transitieopgaven een directe relatie hebben met het waterschap volgt een ambtelijk overleg met het waterschap.

Regioboord Zuid-Hollandse eilanden

De gemeenten van de drie eilanden zetten een Regioboord in regionaal verband op. De Regioboord is een samenwerking in triple helix verband. Verwacht wordt dat de Regioboord in februari 2021 geformeerd is. Er zal een gesprek plaats vinden met leden van de Regioboord.

Het Rijk

De drie eilanden hebben met het Rijk een regiodeal ondertekend. Omdat de regiodeal onderdeel zou kunnen worden van de strategische agenda, wordt ambtelijk een gesprek gevoerd met Rijk.

C. Planning en mijlpalen (max ¼ A4)

De verkenning vindt plaats in de periode van januari tot en met april 2021. De opzet is het resultaat van de verkenning (oplevering april 2021) te agenderen voor een in mei 2021 te organiseren Bestuurlijk Overleg Regiodeal met gedeputeerden Bom-Lemstra en Potje en de bestuurders van de gemeenten op de drie eilanden. Tijdens dit bestuurlijk overleg volgt een besluit over het vervolgtraject (go – no go moment), waarbij helder moet worden of partijen willen gaan voor een af te sluiten bovenregionale strategische agenda en een regionaal gebiedsprogramma.

Er komt geen apart bestuurlijk overleg voor deze verkenning. Er wordt aangesloten bij het bestaande bestuurlijke overleg over de Regiodeal waaraan gedeputeerden Berend Potjer en Adri Bom-Lemstra deelnemen.

D. Kosten en risico's (max ¼ A4)

Kosten

- De verkenning wordt uitgevoerd binnen de bestaande formatie door de accounthouder Bestuurlijke Zaken en de trekker van het gebiedsprogramma Hoeksche Waard in samenwerking met de gemeenten;

Risico's

- Als blijkt dat er toch een no-go komt voor het opstellen van een strategische agenda en gebiedsprogramma's, is de personele inzet voor niets geweest.